Tuomas Ojanen
6.9.2017

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HE 37/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain 2 luvun muuttamisesta

Viittaan esityksen pääasiallisesta sisällöstä esityksestä ilmenevään toistamatta sitä tästä.

Nähdäkseni esityksen säätämisjärjestysjaksossa on selostettu riittävästi esityksen valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin lähtökohtia ja perusteita, joten tässä ei ole tarvetta erilliseen katsaukseen niistä.

On syytä kuitenkin huomauttaa, että voimassaoleva poliisilaki, sen 2 luku mukaan lukien, on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (ks. PeVL 67/2010 vp). Tuolloin perustuslakivaliokunta esitti joukon hyvin kriittisiä valtiosääntöoikeudellisia huomioita esityksestä, mutta *ei* siltä osin kuin kysymys oli turvallisuustarkastusta koskevista ehdotuksista, joita oli sinänsä varsin seikkaperäisesti tarkasteltu tuolloisen hallituksen esityksen HE 224/2010 vp säätämisjärjestysjaksossa (s. 173-174) sekä yleisperusteluissa (s. 20-22).[1]

Kuten esityksen valmistelua kuvaavasta jaksosta ilmenee, lausuntopalautteen takia esitykseen on tehty muutoksia ja täydennyksiä muun muassa perusoikeuksien rajoitusedellytysten toteutumisen edistämiseksi.

Nyt käsillä olevat pykäläehdotukset turvallisuustarkastuksesta 12 § ja turvallisuustarkastuksesta eräissä tilanteissa 12 a § vastaavat havaitakseni muutoin voimassa olevan poliisilain 12 §:n säännöstä turvallisuustarkastuksesta paitsi siltä osin, että voimassa olevan 12 §:n 3 momentti on ensinnäkin eriytetty erilliseksi 12 a §:ksi turvallisuustarkastuksesta eräissä tilanteissa. Lisäksi ehdotuksesta uudeksi 12 a §:ksi on poistettu voimassa olevaan lakiin sisältyvä edellytys siitä, että poistuvan henkilön tarkastaminen" edellyttää tilaisuudessa tai majoitustiloissa järjestyshäiriönä tai muuten ilmennyttä erityistä syytä". Toisin kuin voimassa olevassa laissa, turvallisuustarkastustoimivaltuuden käyttö ehdotetaan kuitenkin sidottavaksi säännösperusteisesti siihen, mitä tilanne "välttämättä edellyttää". Tämä on nähdäkseni riittävää perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin sisältyvän suhteellisuusperiaatteen kannalta.

Nähdäkseni ehdotukset eivät ole ongelmallisia perustuslain kannalta, etenkin kun huomioidaan, että voimassa olevan lain säännös tarkastusvaltuuksista on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella ja että ehdotetut muutokset eivät merkitsisi

[1] Perustuslakivaliokunta otti kantaa turvallisuustarkastukseen lausunnossa PeVL 11/2005 vp). Tuolloin valiokunta katsoi silloisen ehdotuksen muodostuvan "kaiken kaikkiaan hyvin ongelmalliseksi perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten näkökulmasta." Siksi tavallisen lainsäätämisjärjestyksen käytön edellytyksenä tuolloin oli, että lisättäväksi ehdotetut säännökset poistetaan lakiehdotuksesta tai ne tarkistetaan perusoikeusjärjestelmän vaatimuksia vastaaviksi. Mietintövaliokunta päätti poistaa lisättäväksi ehdotetut säännökset lakiehdotuksesta. Ks. HaVM 10/2005 vp.

perustuslain kannalta olennaisia muutoksia voimassa olevaan lakiin verrattuna.

Koska perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten toteutuminen on lainsäätämisvaiheen ohella tärkeää taata perusoikeusrajoituksia merkitsevien säännösten tapauskohtaisessa soveltamisessa, perustuslakivaliokunnan lausuntoon olisi nähdäkseni paikallaan sisällyttää lainsoveltamista ohjaava lausuma, joka osaltaan painottaisi tarvetta olla puuttumatta tarkastettavan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen enempää kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä sekä yleisemminkin muistuttaisi tarkastusvaltuuksien soveltamisesta perusoikeuksien rajoitusedellytykset ja poliisilain 2-5 §:issä säädetyt poliisin tehtävä- ja toimivaltasäännöksien käyttöä suuntaavat yleiset periaatteet huomioiden.

Helsingissä 6. päivänä syyskuuta 2017

Tuomas Ojanen

OTT, professori

Helsinki